

Rapport 2009:9

Arkeologisk förundersökning

Fjärrvärme i Hjulsbro

Hjulsbrovägen, Uvebergsvägen m fl
Landeryds socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Kjell Svarvar

Fjärrvärme i Hjulsbro

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning och tidigare undersökningar	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	5
Resultat	5
Referenser	5
Tekniska uppgifter	6

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

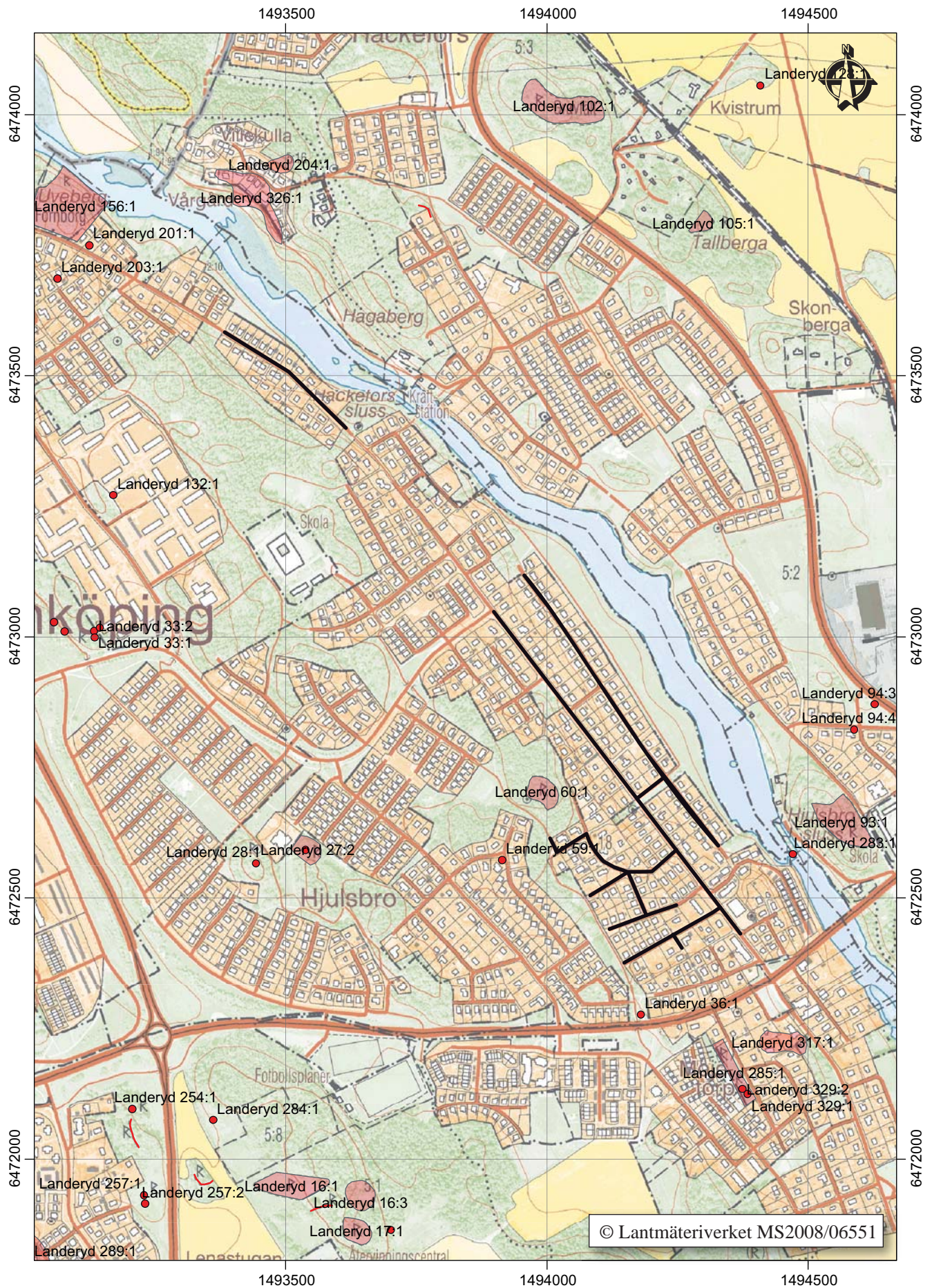
Sammanfattning

I samband med utbyggnad av fjärrvärmenätet utmed Hjulsbrovägen och Uvebergsvägen m fl i stadsdelen Hjulsbro i Linköpings stad, Landeryd socken, Linköpings kommun utfördes en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll.

Arbetet omfattade en sammanlagd sträcka på ca 2,6 km och schaktningsarbetena genomfördes i huvudsak i vägbana bland villabebyggelse. Sammanlagt kom ca 2 km av den totala schaktsträckan för fjärrvärme att kontrolleras. Till övervägande del bestod jordmassorna i de kontrollerade schaktsträckorna av naturliga jordlager. Utmed Hjulsbrovägen kunde en äldre odlingshorisont ställvis iakttas utefter kortare sträckor. Ingen övrig kulturpåverkan kunde iakttas utmed schaktsträckorna varför schaktningsarbetet kunde utföras som planerat.

Kjell Svarvar
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med de undersökta sträckorna markerade. Skala 1:10 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll med anledning av utbyggnad av fjärrvärmenätet utmed Hjulsbrovägen och Uvebergsvägen m fl i stadsdelen Hjulsbro i Linköpings stad, Landeryd socken, Linköpings kommun, Östergötland. Arbetet omfattade en sammanlagd sträcka på ca 2,6 km och genomfördes i huvudsak i vägbana bland villabebyggelse. Schaktningsarbetena utfördes i två områden, dels längs Hjulsbrovägen med intilliggande vägsträckor, dels utefter Uvebergsvägen NV härom. Schaktbredden och -djupet uppgick till ca 0,8 m.

Den antikvariska kontrollen utfördes löpande under schaktningsarbetets gång under perioden 13 maj till 23 augusti 2005 efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Tekniska Verken i Linköping AB som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen och rapportarbetet var undertecknad.

Områdesbeskrivning och tidigare undersökningar

Utbyggnaden av fjärrvärmenätet kom att genomföras i vägbana i stadsdelen Hjulsbro, Landeryd socken, belägen i de sydöstligaste delarna av Linköpings stad. Det aktuella vägnätet är beläget sydväst om Stångån i ett område som är tämligen rikt på fornlämningar. Stångån har länge varit en viktig kommunikationsled och fornlämningarna vid Stångådalen visar att området tidigt tagits i anspråk.

De kända fornlämningarna i närområdet utgörs av ett gravfält, borttagna och delvis undersökta stensättningar, skålgropsförekomster, fyndplats för bronsringar och en fornborg (RAÄ 36, 59, 60, 156, 201, 203, 285, 329, Landeryd socken).

Stadsdelen Hjulsbro har växt fram under 1900-talet och en viss förtätning av bebyggelsen sker fortfarande. Ca 200 m sydöst om det aktuella exploateringsföretaget längs Hjulsbrovägen är Möjetorps gamla tomt belägen (RAÄ 317, Landeryd socken). Tomtens utsträckning är överförd till fornminnesregistret från historiskt kartöverlägg (LMS, akt D61-25:1). Möjetorp nämns i de skriftliga källorna redan 1382 och skrivs då *Møyathorpe* (SOFI). Den äldre benämningen på Hjulsbro var *Giwrsbroo* som innehåller

det fornsvenska mansnamnet *Giurdh* och återfinns i denna form år 1505 (Franzén 1982). Intill Möjetorps gamla tomt utfördes en antikvarisk kontroll år 1999 i samband med schaktning för spillvattenserviser. Det kunde konstateras att området för den antikvariska kontrollen sedan tidigare var stört av grävningssarbeten varför inget av arkeologiskt intresse påträffades (Magnusson 2007).

Området har tidigare varit föremål för arkeologisk undersökningsverksamhet i form av arkeologiska förundersökningar. Med anledning av VA-schaktning vid Uvebergsvägen/Grangårdsvägen undersöktes ett schakt och en provgrop ca 130 m sydöst om fornborgen Uveberg (RAÄ 156, Landeryd sn). Inget av arkeologiskt intresse påträffades (Lindberg 2002). Inför nybyggnation i närheten av en skärvstenshög (RAÄ 285, Landeryd sn) genomfördes en arkeologisk förundersökning. Två skålgropsförekomster (RAÄ 329, Landeryd sn) samt ett par mindre gropar med mörkfärgad fyllning påträffades i samband med det arkeologiska arbetet (Nilsson 2000). Detta kompletterar bilden av fornlämningsområde RAÄ 285 och pekar på ett nyttjande av området under tidsperioden yngre bronsålder - äldre järnålder. En antikvarisk kontroll har också genomförts i området för skärvstenshögen RAÄ 285, Landeryd sn. En rundad mörkfärgning framkom i schaktkanten men eftersom anläggningen endast delvis frilades kunde dess funktion eller datering inte klargöras (Feldt 2003).

Läget för exploateringsområdet vid Stångån och den kända fornlämningsbilden gör området intressant ur arkeologisk synvinkel. Tidigare arkeologisk undersökningsverksamhet och de registrerade fornlämningarna i området visar på ett intensivt nyttjande under bronsålder - äldre järnålder.

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa huruvida fast fornlämning skulle komma att beröras av det planerade exploateringsföretaget. Ifall mindre ingrepp kom att ske i lagskyddade fornlämningar skulle dessa undersökas och dokumenteras enligt sedvanliga metoder i syfte att fastställa deras art, omfattning och datering. Om lämningarna visade sig ha en avsevärd omfattning skulle länsstyrelsens kultur- och samhällsbyggnadsenhet kontaktas för vidare beslut i ärendet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i form av en antikvarisk kontroll. Det skedde genom löpande kontroll av fjärrvärmeschakten under arbetets gång. Ifall anläggningar/kulturlager påträffades skulle dessa dokumenteras på plan- och profilritningar, separata lagerbeskrivningar och genom fotografering. Vid behov skulle relevant provtagning också ske.

Resultat

Sammanlagt kom ca 2 km av den totala schaktsträckan för fjärrvärme att kontrolleras. Denna kontroll omfattade schaktsträckorna utefter Hjulsbrovägen, Strandängsvägen, Kalkvägen, Ekeborgsvägen, Sättervägen, Änggårdsvägen och Uvebergsvägen samt schaktsträckorna in till bebyggelsen utefter nämnda vägar.

Till allra största del utgjordes jordmassorna i de kontrollerade schaktsträckorna av naturliga jordlager. Vid de östra delarna av Ekeborgsvägen påträffades ett par kol- och sotkoncentrationer som gav ett recent intryck. Utefter kortare sträckor inom samma område påträffades även fyllnadsmaterial innehållande bl a tegel och porslin. Utmed Hjulsbrovägen kunde en äldre odlingshorisont ställvis iaktas utefter kortare sträckor. Ingen övrig kulturpåverkan kunde iaktas utefter schaktsträckorna varför schaktningsarbetet kunde utföras som planerat.

Referenser

- Feldt A-C. 2003. *3 antikvariska kontroller i Hjulsbro*. Hjulsbro 3:2, Holmenområdet och Hällebovägen, Landeryds socken, Linköpings kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport 35:2003. Kulturmiljöavdelningen, Östergötlands länsmuseum.
- Franzén G. 1982. *Ortnamn i Östergötland*. Kristianstad.
- Lindberg M. 2002. *Uvebergs- och Grangårdsvägen*. Landeryds socken, Linköpings kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport 21:2002. Kulturmiljöavdelningen, Östergötlands länsmuseum.
- Magnusson M. 2007. *Mjölnergatan 14 och 16. Inför VA-ledningsarbeten*. Invid RAÄ 317. Holmenområdet, Hjulsbro, Landeryd socken, Linköpings kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport 2007:42. Kulturmiljöavdelningen, Östergötlands länsmuseum.
- Nilsson P. 2000. RAÄ 285. *Skärvstenshöj, boplats och skålgropar. Avgränsning av fornlämningsområde för RAÄ 285, Landeryds socken*. Arkeologisk förundersökning. Rapport UV Öst 2000:47. Riksantikvarieämbetet, avdelningen för arkeologiska undersökningar.

Fornminnesregistret för Landeryd socken

www.sofi.se/ortnamnsregistret

Tekniska uppgifter

Lokal	Hjulsbrovägen, Uvebergsvägen m fl
Socken	Landeryd
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Intill RAÄ 36, 59 och 60, Landeryd sn
Ekonomiska kartans blad	8F 4i Blästad
Koordinater	X6472400-6473600, Y1493350-1494380
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	431-3078-05
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens beslut	2005-05-09
ÖLM dnr	132/05
ÖLM projekt nr	530254
Uppdragsgivare	Tekniska Verken i Linköping AB
Kostnadsansvarig	Tekniska Verken i Linköping AB
Projektansvarig	Kjell Svarvar
Fältarbetstid	2005-05-13--08-23
Totalt undersöktes	ca 2 000 löpmeter
Fynd	Nej
Foto filmnr	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Lasse Norr
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2009:9 © Östergötlands länsmuseum

I samband med utbyggnad av fjärrvärmenätet utmed Hjulsbrovägen och Uvebergsvägen m fl i stadsdelen Hjulsbro i Linköpings stad, Landeryd socken, Linköpings kommun, utfördes en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. Arbetet omfattade en sammanlagd sträcka på ca 2,6 km och schaktningsarbetena genomfördes i huvudsak i vägbana bland villabebyggelse. Sammanlagt kom ca 2 km av den totala schaktsträckan för fjärrvärme att kontrolleras. Utmed Hjulsbrovägen kunde en äldre odlingshorisont ställvis iakttas utefter kortare sträckor. Ingen övrig kulturpåverkan kunde iakttas utmed schaktsträckorna varför schaktningsarbetet kunde utföras som planerat.